

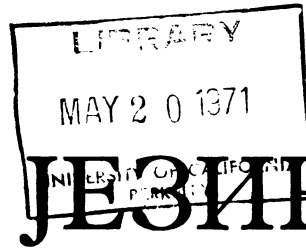
css

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

(Naš jezik)

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књига XVII, Св. 3

БЕОГРАД, 1969.

С А Д Р Ж А Ј

	Стр.
1) М. Стевановић, Научно дело Александра Белића	109—124.
2) Љубомир Поповић, Понављање речи ради стилског појачавања значења (наставиће се)	125—142.
3) Др Даринка Гортан Премк, Приступ обради падежних синтагми у средњој школи	143—154.
4) Берислав М. Николић, Ка основама акцентуације источносхерцеговачког дијалекта	155—169.
5) Језичке поуке	170—172.

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Одговорни уредник МИХАИЛО СТЕВАНОВИЋ
Секретар Уређивачког одбора др Живојин Станојчић

БЕОГРАД
1969.

Штампа: Издавачка установа „Научно дело“ — Београд, Вука Караџића 5.

ПРИСТУП ОБРАДИ ПАДЕЖНИХ СИНТАГМИ У СРЕДЊОЈ ШКОЛИ

I. О синтагми, о суштини деклинације и појму падежа уопште.

II. О независним падежима. О номинативу. О вокативу. вокативу.

1. Наставним планом и програмом за гимназију у Социјалистичкој Републици Србији¹ предвиђена је у III разреду обрада падежних синтагми² уз посебно наглашавање да „наставник треба да поклони највећу пажњу развијању ученичког осећања разлике међу падежима и њиховим значењима”.³ Програмом се међутим не одређује колико ће се часова на ово употребити, већ је остављено да сам наставник, или стручни актив школе, о томе одлучи процењујући пре свега ранија знања ученика о овим питањима; и свакако је добро што је тако учињено јер ће наставник неспутан ограниченим временом лакше моћи реализовати овај и те како важан део наставног плана. Ни ми овом приликом нећемо сугерисати укупан број методских јединица односно број часова који ће се посветити проблему свих падежних синтагми, већ ћемо само издвојити нека од питања која би наставник ученицима морао да објасни и дати предлог једног метода њихове обраде.

---

¹ Наставни план и програм за гимназију у Социјалистичкој Републици Србији са објашњењем, Завод за издавање уџбеника, Београд 1965.

² Ibid., 21.

³ Ibid., 31.

1. О синтагми, о суштини деклинације и појму падежа уопште

2. С овим су се појмовима ученици већ морали сретати у ранијим разредима, али ће наставник добро учинити ако се на њима поново, макар и кратко, задржи пре него што пређе на тумачење појединих падежа и њихових значења.

3. У науци о језику под синтагмом се подразумева *група речи у језику или у реченици синтаксички повезана било означавањем једног појма било јединственом функцијом*; дакле, синтагма представља увек јединствен појам — или по значењу или по функцији.⁴ Објаснићемо ово на примерима:

Сви нам договори и разговори не вреде докле год смо ми у овом неплодном крају (Р. Домановић, Вођа, из Читанке за III разред гимназије Р. Димитријевића и Д. Вученова, изд. Завода за издавање уџбеника СР Србије, Београд, стр. 246). — На овој прљушти и камену није могло рађати ни кад су биле кишне године, а камо ли на овакву сушу какву ваља нико није запамтио (И.). — Докле ћемо се овако састајати и неопрезно разговарати (И.). — Сваки је већ себе замишљао у каквом чаробном, рајском пределу где се мучан и трудан рад плаћа обилном жетвом (И.). — И сад тврдо верујем да је ово што ћу сад испричати било или морало бити негде и некад (И.). — Слушаоци, бледа, испијена лица, тупа, мутна, готово бесвесна погледа, са рукама под појасом, као да оживеше на ове мудре речи (И.). — Морамо поћи и потражити бољу, плоднију земљу (И.). — Човек ... седи, ћути, као и дотле, и некако замишљено лупка дебелим штапом (И., 247).

⁴ Мада су сви термини само условни, те значење речи која је као термин узета не представља и њену дефиницију, сматрамо да ученицима увек треба објаснити, колико је могуће, етимологију речи-термина, поготову када су у питању стране речи, као у овом случају. Синтагма је грчка реч — *syntagma*, која значи, *ред уређење, устројавање*, а у вези је и са грчким глаголом *syntasso*, који значи *уредити, спојити, сјединити*. Истог је порекла и реч *синтакса*. Исп. Р. Симеон, Енциклопедијски рјечник лингвистичких термина, I и II, Загреб 1969, под *синтагма*.

Већ у првој реченици имамо примере обеју врста синтагми: речи договори и разговори синтаксички су организоване, повезане заједничком реченичком службом јер се оне обе заједно јављају у функцији субјекта; однос речи у групи у овом неплодном крају, међутим, сасвим је другачије природе — оне су повезане означавањем једног појма, појма крај, који је овде једини самосталан појам и који речи овај и неплодан само ближе одређују. И у другим реченицама имамо и синтагме повезане јединственом реченичком службом и синтагме повезане означавањем једног појма: у синтагми из друге реченице на овој прљушти и камену речи прљушт и камен међусобно су повезане заједничком службом одређивања места вршења радње глагола рађати, док су речи у синтагмама кишне године и на овакву сушу повезане јединственим значењем односно ближим одређивањем самосталних појмова у њима — године и суше, и обе се оне за глагол рађати везују опет семантичким односом — одређивањем времена вршења његовог процеса; групу речи са стајати и неопрезно разговарати из треће реченице синтагмом чини заједничка предикативна функција, међутим ужу групу, ако је изоловано посматрамо, неопрезно разговарати повезује семантички однос, јер се прилогом неопрезно ближе одређује начин вршења радње глагола разговарати. Група речи: у каквом чаробном, рајском пределу односно шире — замишљао у каквом чаробном, рајском пределу; тврдо верујем; сушаоци, бледа, испијена лица, тупа, мутна, готово бесвесна погледа; бољу, плоднију земљу односно потражити бољу, плоднију земљу и некако замишљено лупка односно лупка дебелим штапом представљају синтагме организоване на тај начин што у свакој од њих имамо по један појам, само ближе, потпуније описан, семантички допуњен, одређен.

4. Групе речи које су повезане јединством значења односно семантичким јединством називају се *детерминативним, зависним синтагмама*, а групе речи које су повезане заједничком реченичком службом односно истом функцијом називају се *напоредним или копулативним синтагмама*.

5. У свакој детерминативној синтагми имамо један део који представља један појам и један којим се овај део, овај појам ближе одређује, као што смо то и видели у синтагми у овом неплодном крају из прве наведене реченице. Реч која се у синтагми одређује, као крај у овом примеру, назива се *управном речју*, а све остале називају се *зависним речима*, и оне заправо то и јесу јер се њима само ближе описује, значењски конкретизује управна реч.

6. По семантичко-синтаксичком односу зависне речи према управној, односно зависног члана синтагме према своје управном члану, *детерминативне синтагме* могу бити двојаче: оне су или *одредбене*, као што је синтагма у овом неплодном крају, или као што су синтагме кишне године, на овакву сушу, неопрезно разговарати и сл. или су *допунске*, као што су синтагме из последњих двеју наведених реченица потражити бољу, плоднију земљу и лупка дебелим штапом.

Разлика је између одредбених и допунских синтагми у овоме: у одредбеним се зависном речју открива каква особина управне речи, особина која већ постоји у језичкој садржини управне речи (нпр. општи појам крај значењски обухвата све врсте крајева, предела, и плодне, и неплодне, и лепе, и пријатне, и камените, и равне, и све уопште), а у допунским се зависном речју открива нешто што је изван појма управне речи, какав појам који је у вези са њим, али се семантички не садржи у њему (нпр. појам земљу у синтагми потражити... земљу доведен је у везу, тј. у посебан, објекатски семантичко-синтаксички однос са појмом глаголске радње потражити, али се он у њему не садржи, већ га само на овај начин значењски допуњује; и појам штапом у синтагми лупка... штапом допуњује значење глагола лупкати откривајући средство којим се врши радња). Одредбене су синтагме, углавном, оне са придевом или прилогом у функцији зависног члана, а допунске су, углавном, оне с каквом именичком речју у зависном падежу у функцији зависног члана; а кажемо „углавном” зато што све синтагме које су по форми допунске, падежне не морају то бити и по своје унутрашњем семантичко-синтаксичком односу, тј.

именичким речима у каквом зависном падежу не мора се само откривати нешто што је изван управне речи, а у вези са њом, не мора се само допуњавати значење управне речи, већ се њима може и откривати каква особина појма управне речи, као што и имамо у синтагми *с л у ш а о ц и*, *б л е д а ... л и ц а*, *т у п а ... п о г л е д а*, у којој се појмовима у генитиву казују особине, квалификације управног појма *с л у ш а о ц и*.

7. Појам синтагме, посебно појам детерминативне синтагме нешто смо детаљније објаснили зато што испитивати односе у детерминативним синтагмама, тј. у синтагмама с каквим деклинационим обликом управо значи испитивати праве падежне односе, падежне функције и падежна значења.⁵

8. У вези с овим објаснићемо ученицима још две ствари: суштину деклинације и појам падежа уопште. Под деклинацијом⁶ се подразумева систем промене именичких речи као морфолошки израз односа међу самосталним речима, међу именицама и свим другим речима у језику. Ако у језику осим именица и неке друге категорије речи имају деклинацију, то само значи да су је оне добиле од именица као знаке своје семантичко-синтаксичке зависности од њих. Другим речима, то што придев, број или заменица стоје увек уз именицу, што чине увек са њом једну синтагматску целину везану јединством значења или то што се ове речи могу употребљавати у служби именица, уместо именица (као личне заменице, на пример) довело је у неким језицима, као у нашем, до тога да те речи постану конгруентне са именицама, да се са њима слажу у роду, броју и падежу.

9. Систем деклинације у нашем језику обухвата седам различитих именичких облика: номинатив, генитив, датив, акузатив, вокатив, инструментал и локатив. Овај број именичких форми ни у ком случају није обавезан за све језике; у неким је већи, у неким мањи; у енглеском, на пример, именице имају само је-

⁵ О синтагми и односима у њој в. М. Стевановић, *Савремени српскохрватски језик* (Граматички системи и књижевнोजезичка норма), II књ., Синтакса, Београд 1969, стр. 147—153. и даље.

⁶ Реч *деклинација* постала је од латинске речи *deklinatio*, која је у вези са грчком речју *klisis*, и која значи *прегибање*, *прегибање из облика у облик*, *промена облика*. Исп. Р. Симеон, ор. с., под *деклинација*.

дан облик (и без предлога и с предлозима), али тај један облик може имати значења свих наших падежа. То управо значи да падежи⁷ нису само облици са посебним формалним обележјем, односно то значи да именичке речи не морају имати никаквог посебног обележја а да се ипак њима исказују сви односи у које ступа самостална реч према другим речима у језику. А какав је однос у питању видеће се из синтагме или реченице у којој се она налази.

10. И још је нешто потребно рећи: ни у нашем језику, који има седам различитих падежних облика не може се само на основу форме идентификовати однос именичке речи; нпр. када кажемо *својих родитеља* још увек не знамо да ли је то аблативни или посесивни однос, заправо не знамо да ли је то део синтагме из реченице *ружно је клонити се својих родитеља* или део из реченице *она је права кћер својих родитеља* зато што је у језику далеко више могућих односа него њихових морфолошких ознака.⁸

11. *Напомена*. После обраде појма синтагме наставник би морао дати ученицима да сами у неком краћем тексту набу синтагме и идентификују их према њиховом унутрашњем семантичко-синтаксичком односу. Ово је потребно добро увежбати на примерима, и може се више пута дати и за домаћи задатак како би ученици утврдили оно што науче на часу уз помоћ наставника. За проверу усвојеног знања упућујемо на одређени текст, рецимо из Вође Р. Домановића (из Читанке), претпоследњи пасус са стр. 248 (онај који почиње са „Тужно је погледати...”).

II. О независним падежима

12. Падежи су, као што смо већ рекли, односи у које ступа именичка реч према другим речима. И ти односи могу бити двојаки: именичка реч може бити или у самосталном положају, у независној функцији или, пак, у несамосталном положају, у за-

⁷ Реч *падеж* је прост превод латинске речи *casus* и грчке *ptōsis*, које значе *падање*, *пад*; до употребе ових термина дошло је јер се мислило да реч „пада” кад се деклинира, кад се мења из облика у облик. Исп. Р. Симеон, ор. с., под *падеж*.

⁸ В. више о смислу деklinације — А. Белић, О језичкој природи и језичком развоју, књ. I, Београд 1958, 105—113.

висној функцији према некој другој речи. Изразе независних функција именичких речи називамо *независним падежима*, а изразе зависних функција називамо *правим или зависним падежима*; први се јављају у реченици (као номинатив) или ван реченице (као вокатив и неке врсте номинатива), а други се јављају увек и само у синтагми.

13. Овакво је схватање падежа у нашој науци о језику. Но морамо напоменути да су неки лингвисти, као Ф. Ф. Фортунатов или К. Брутман, чија се имена и не морају помињати ученицима, полазећи од схватања да односи у које ступа именичка реч морају подразумевати и њену зависност од какве друге речи — сматрали да се номинатив, а нарочито вокатив не могу убројати у падеже. Наши лингвисти, међутим, с правом друкчије мисле. По А. Белићу⁹ и М. Стевановићу¹⁰ падежи су ознаке именичких функција, а будући да именичке функције могу бити и независне, а не само зависне, то и падежи могу бити и независни и зависни.

О номинативу

14. Номинатив¹¹ је основни облик самосталних речи, именичких или заменичких речи, а његова најзначајнија функција је функција реченичког субјекта:

Стока нам полипса без хране, а још мало па ће нам и деца скапавати од глади заједно са њима (Р. Домановић, Вођа, из Читанке, стр. 246). — Ми морамо знати куда идемо (И.). — Ја мислим да је најбоље да ми оставимо овај неродан крај (И.). — Синоћ онај дечко отишао некуда кроза село, а овај остао сам (И., 247). — Отидоше она десеторица (И.). — Дабоме, ћути човек и мисли нешто (И.). — Патња је дугим низом мучних година остављала трага на њима (И., 248). — Многе од жена гласно

⁹ Ibid.

¹⁰ В. М. Стевановић, *оп. с.*, 155—156.

¹¹ Реч *номинатив* постала је од латинске речи *nominativus (casus)*, која је у вези са грчком речи *onomastiké (prôsis)*, а које значе *који именује, називни*. Исп. Р. Симеон, *оп. с.*, под *номинатив*.

наричу и опраштају се с умрлима (И.). — Људи се отимају да се сами не би разнежили (И.). — Он једнако седи оборене главе (И., 249). — Вођа коракну још неколико корака и удари о плот од општинске зграде. Ту, наравно, стаде он, стаде маса. Вођ се измаче мало (И.). — Лаже чича! Лаже чича, претвара се само да се врати! (И., 250). — Многи храмљају и гегају (И., 251). — Вођа иде напред, а уз њега најодважнији (И.). — И одважни застadoше и погледаше вођу (И.).

Именичке речи, или речи које се јављају у именичкој функцији — као личне заменице или придевске заменице и придеви самостално употребљени (као одважни из последњег примера) у овој су функцији самосталне, независне, а све друге речи у реченици, директно или индиректно, зависе од њих, одређују њих.

15. У номинативу најчешће стоје и именице или придеви употребљени у функцији именског дела предиката:

Хоћемо ли ми вечито овде остати и радити од јутра до мрака па опет бити и гладни и жедни, и голи и боси? (Р. Домановић, Вођа, 246). — То не може бити друге, него је врло паметан — закључише остали (И., 247). — Ми те у име свих становника молимо да нам будеш вођ (И.). — Хоћеш ли нам бити вођа (И., 248). — Пут није лак (И., 250). — Можда је Радоје Домановић најпотпуније оличење те слободарске књижевности (Читанка, 260). — Књижевност је такође постала поприште тих великих друштвених и политичких сукоба (И., 260).

Ова се употреба номинатива објашњава законима конгруенције, а наравно и тиме што се у овим случајевима субјекат одређује само придикатски, неутрално, без успостављања каквог другог односа.

Морамо напоменути да се у функцији именских делова предиката могу јавити и инструментал (*поставио је интелектуалцем*) и акузатив с предлогом за (*поставио га за старешину*). Међутим, између њих и оних с номинативом у истој функцији постоји семантичко-синтаксичка разлика; и она је, углавном, у овоме: именским предикатима са номинативом означавају се само пој-

мови односно особине које се предикатски приписују субјекту, којима се одређује субјекат, док се именским предикатима с овим другим падежима означавају и појмови односно особине које се приписују субјекту и посебан, падежни однос тих појмова, тих особина према субјекту. И још нешто, ако је у извесним случајевима, као у примеру *постао је интелектуалцем*, могуће у истом значењу, синонимично употребити и конструкцију с номинативном формом *постао је интелектуалац*, то само значи да се у овом именском предикату изгубила компонента посебног, инструменталног односа и да се он значењски изједначио са именским предикатом са номинативом.

16. У облику номинатива стоје и све одредбе атрибутског и апозицијског¹² типа, и субјекатске и именског дела предиката, што је сасвим разумљиво с обзиром на законе конгруенције у нашем језику. Из истог разлога облик номинатива имају и имена појмова с којима се пореде било субјекти било особине субјеката казане именским деловима предиката:

Мудри старац за све време тог диљивог говора не подиже главу (И., 248). — Село Овсиште је родно место Радоја Домановића (пример из говорног језика). — Домановић, искрени и доследни демократа, устреми се свом жестином на противнародни апсолутизам (Читанка, 261). — Вођа, својски намрштен ... коракну неколико пута (Р. Домановић, Вођа, 249). — Други би се брзо плет већ десет пута досад умешао међу нас (И., 247). — Његови књижевни радови ... нису у то време били само књижевни догађаји него су имали и широк ... одјек (Читанка, 240). — Људи јуначки трпе, жене проклињу час кад су пошле, а

¹² С различитим типовима атрибутских и апозитивних одредаба ученици су се, према програму, морали упознати још у I разреду гимназије, а ово је прилика да се раније стечена знања практично утврде. И наставник ће, свакако, добро учинити ако ученике подсети да су, најкраће речено, атрибути придевске одредбе именичких речи (*мудри старац*), да су атрибутиви именице употребљене у атрибутској служби као шире одредбе ужих појмова (*село Овсиште*), да су апозиције именичке речи употребљене као накнадне, као нове одредбе већ одређених појмова (*Домановић искрени и доследни демократа*), да су апозитиви придеви који накнадно одређују већ одређене појмове (*Вођа својски намрштен*), и да су атрибутско-прилошке одредбе придеви којима се износе привремене одредбе именичких појмова односно придеви који се семантичко-синтаксички односе не

деца, као деца, наравно, плачу (Р. Домановић, Вођа, 250). — Чак и они најхрабрији од најхрабријих дошли у лицу бледи као крпа (И., 251).

17. Номинативи, сами или у синтагми, јављају се и у непотпуним номинативним реченицама, како у привидно непотпуним, тако и у исказима.¹³

Гле, какво је њему чело! — И намрштен једнако. — Озбиљан! — Куражан је, види се по њему. (Р. Домановић, Вођа, 251). — Граја и ларма као у свакој маси (И., 248). — Кукњава, стењање, котрљање, јечање по стромј обали оне грдне рупчаге (И., 252). — Прави мудрац! ... Ретка памет! ... — повикаше весело са свију страна (И., 248). — Само ћути и мисли! Мудар човек! (И., 251).

У реченицама без изречених главних делова номинативи имају једну од својих нормалних реченичних служби — или функцију субјекта или функцију именског дела предиката (као у реченицама: И намрштен једнако и Озбиљан, у којима је јасно да су изречени делови реченица уствари делови предиката). У исказима, међутим, номинативи се јављају и као носиоци целог реченичног значења и као носиоци целе реченичке функције; у њима ми не можемо тачно успоставити неизречене делове, ми заправо не знамо да ли реченица: Граја и ларма као у свакој маси значи *настаде граја и ларма, диже се граја и ларма* или, пак *осећам, чујем грају и ларму*; такође не знамо да ли је писац реченицом — Само ћути и мисли! Мудар човек! хтео рећи *мудар је човек, види се да је мудар човек*, или, пак *седи и ћути зато што је мудар човек*.

само на субјекат већ и на предикатски део реченице (Други би се *бронлет* већ ... умешао). В. о овоме више — М. Стевановић, ор. с., 46—62.

¹³ Иако су ови појмови ученицима познати још из I разреда гимназије, ипак их можемо подсетити да су реченице без изречених главних делова оне непотпуне реченице у којима се тачно могу успоставити неизречени, изостављени делови и да су искази оне непотпуне реченице у којима се не могу тачно реконструисати други делови, и самим тим у првима је јасан семантичко-синтаксички однос изречених делова према неизреченим, док у другима није. Исп. М. Стевановић, ор. с., 83—114.

18. Облик номинатива имају самосталне речи и изван реченице када се употребљавају као називи, етикете појединих предмета, као наслови књига, приповедака, филмова и сл. (нпр. Читанка, Вођа), као називи појединих институција у натписима, и уопште у свим случајевима где се само именују предмети, појмови, личности (у различитим списковима, речницима, енциклопедијама и др.).

19. Самосталне речи као називи, као имена појмова могу и у реченицама задржати облик номинатива, али само онда када се уз њих употребљава именичка одредба, када се одређују каком именицом:

Његови књижевни радови у часопису Звезда и касније у Српском књижевном гласнику ... имали су широк друштвени одјек (Читанка, 240).

О вокативу

20. Вокатив¹⁴ је облик самосталне речи који се јавља у реченици, или испред ње, и који врши функцију дозивне речи. У облику вокатива стоји име појма који се упозорава, име саговорника коме се жели скренути пажња на оно што се у реченици износи, на њен садржај или према коме се жели показати посебан, лични став.¹⁵

Браћо и другови, слушао сам све говоре, па вас молим да и ви мене чујете (Р. Домановић, Вођа, 246). — Браћо! — отпоче опет један говорити мало јачим гласом (И.). — Станите, браћо, куда ћете? (И.). — Оставите, брате, те ситнице и лудорије да не губимо времена (И., 247). — Хоћеш ли, мудри странче, пристати да спасеш толике душе од пропасти (И., 248). — Нема, брајко, ништа без музике (И., 249). — Ко ме се, браћо, не иде, — опет ће говорник — нека се врати (И., 250). — Пссст, мир, децо! (И., 249).

¹⁴ Реч *вокатив* је латинска реч *vocativus*, која је у вези са грчком речи *klētikē*, и која значи *којим се зове, дозивни*. Исп. Р. Симеон, ор. с., под *вокатив*.

¹⁵ Исп. А. Пецо и М. Пешикан, Информатор о савременом књижевном језику, Београд 1967, 79.

И поред овакве своје функције вокатив синтаксички није везан нити за реченицу, нити за који њен део; он је израз независне — посебне, дозивне функције самосталних речи.

Посебан, независан положај вокатива у односу на целу реченицу огледа се у томе што се он увек изговара нарочитом, повишеном интонацијом и што се у писању увек одваја зарезима, а ако стоји испред реченице зарезом или узвичником (како показују и наши примери).

21. Морамо напоменути да се вокатив може јавити и у функцији субјекта, додуше, само у народним песмама (или песмама написаним по узору на њих):

Вино пије Краљевићу Марко (Народна песма).

Нетко бјеше Страхинићу бане (И.). — Цар Лазаре сједе за вечеру (И.).

Стално се истицало да су употребу вокатива наместо номинатива у овим случајевима условиле потребе версификације, потребе да се стих допуни још једним слогом. Интересантно је да су исти услов могли задовољити и други падежни облици који су за један слог дужи од номинатива односно зависни падежи, но они се никад не јављају у функцији субјекта. Ову чињеницу М. Стевановић објашњава¹⁶, и свакако с правом, извесном семантичко-синтаксичком сродношћу номинатива и вокатива која је управо у њиховој независности, јер су и један и други облици посебних самосталних функција самосталних речи.

22. *Напомена.* После обраде независних падежа ученицима би се могло дати за задатак да у једном краћем тексту пронађу номинативе и вокативе и одреде њихове функције. За ово би се могао узети или из Граматике српскохрватског језика за гимназије М. Стевановића текст који је и предвиђен за овакву проверу знања или какав краћи одломак из Читанке, нпр. текст са краја стране 251, од пасуса који почиње са „Настаде забуна ...” до последње завршене реченице на тој страни.

Др Даринка Гортан-Премк

¹⁶ Исп. М. Стевановић, *ор. с.*, 166.